

Проф. др Драган Симеуновић: *Тероризам*,
Правни факултет, Београд, 2009

НОВИ ПОГЛЕДИ НА ТЕРОРИЗАМ

Марија Ђорић*

Постоји обиље књига на тему тероризма, које су пре-тежно белетристичког и сензационалистичког карактера или су пак еклектичке, односно недовољно оригиналне и научно крхке. Оно што недостаје јесу добре научне студије о тероризму. Мало је оних стваралаца који су се озбиљно ухватили у коштац са тероризмом без обзира на идеолошку острашћеност, наоружани само научно валидним тезама и закључцима. Теоретичар који се већ тридесет година бави трагањем за одговорима у вези са политичким насиљем и тероризмом, аутор бројних студија и пројеката из области политичке теорије и научни прегалац за истином јесте професор политичких наука др Драган Симеуновић, који је ових дана широкој читалачкој јавности подарио књигу *Тероризам*. Ова научна монографија плод је дугогодишњег искуства аутора и представља раритет – оно што се ретко среће, што је несвакидашње – у стручном и објективном сагледавању једног тако комплексног и деликатног феномена.

Књига је обима 254 стране и чине је две велике целине: „Дефинисање, класификовање и историјат тероризма“ и „Савремени тероризам“. Аутор истиче како његово дело нема полемички карактер, већ пропедутички, јер је намењено не само научној јавности већ и широкој читалачкој публици, а понајпре студентима основних и последипломских студија ради сагледавања тог актуелног феномена.

У првом делу књиге профилише се тероризам као друштвени и, пре свега, политички феномен, потом се анализира проблем његовог дефинисања као и пропратне тешкоће ОУН у усвајању његове јединствене дефиниције. Са лакоћом Симеуновић пише о круцијалним разлозима

* Ауторка је докторант на Факултету политичких наука у Београду.

који предиспонирају немогућност прецизног одређења тероризма, елаборира корелацију између науке и политике и истиче да је тај однос, ради општег друштвеног добра, требало да буде однос равноправних, али је на несрећу то одувек био однос у којем је доминирала политика на уштрб науке и њене самосталности. Он наводи широку лепену разлога због чега је тероризам тако „неухватљив“ за дефинисање. Истиче његову сложеност, потом динамизам друштвених феномена (што их чини различитим у различитим епохама), двострукост стандарда и морала у свету високе политике (неким субјектима у међународним односима једноставно не одговара да се направи прецизна дефиниција) и тако даље. Од великог теоријског значаја је и појмовна диференцијација коју аутор прави између тероризма и сличних појавних облика политичког насиља, као *терор* и *герила* (што је аутор иначе назначио још осамдесетих година прошлог века у својој књизи *Политичко насиље*), али је од појавне диференцијације много важнија једна нова дистинкција појмова коју он по први пут прави у односу тероризма према *терорисању* (спровођење терора које може егзистирати у целокупној сфери друштвеног живота, а не само политичкој). Својим научним радом и педагошким деловањем аутор потврђује ону стару латинску изреку: *Bene docet, qui bene distinguit* (добро подучава ко добро разликује ствари).

Аутор акцентира политички карактер тероризма и објашњава да он увек настаје са политичким намерама и егзистира у пољу политике што имплицира и политичке консеквенце. На тај начин експлицитно се утврђује политичка димензија тероризма, као управо она граница која га највише одваја од обичног криминалног акта.

Поред тога, аутор сматра да је насиље најмаркантније обележје тероризма. Он тероризам сагледава као сложени облик политичког насиља чијој комплексности знатно доприносе његов динамизам и његова процесуалност. Систематичност и детаљност обраде свих конститутивних елемената тероризма и објективан критички поглед на тај феномен политике оправдавају његову домаћу и међународну репутацију – као научника и као експерта за тероризам. Његова дефиниција тероризма из осамдесетих година прошлог века, која је преживела тест времена и која и данас има међународно важење – најбоље је мерило, али јој даје нове димензије у складу са ововременим динамизмом тероризма, као што су *софистицирано-технолошке методе* и *морбидна спектакуларност*.

У књизи се вешто развезује Гордијев чвор при указивању на најчешће грешке у науци које су последица еклектичког стварања дефиниције, пренаглашавања појединих појмова или монокаузалног

приступа. У вези с тим, аутор закључује: најбоље и најакуратније дефиниције су оне које се постижу помоћу дедуктивне методе и где се амалгамирају теорија и пракса.

Самоестетизација политике једна је од главних препрека у научном подвигу да се дође до онога што је једини морални циљ – истина. Ова интересантна студија о тероризму плени академском објективношћу. Иако је професор Симеуновић с разлогом конструктивно критиковао многе приступе тероризму, он се не либи и да похвали значајна имена политичке теорије која су у великој мери допринела бољем разумевању феномена тероризма. У вези с тим, истакао је истраживање Шмида да би на основу његове идеје и сам разрадио табелу у којој испитује фреквентност израза тероризма и његових модула на Интернету. Поред изузетног научног доприноса у одређењу и расветљавању тероризма, како старог политичког феномена тако и новог, Симеуновић у својој монографији на транспарентан начин даје читаоцима прегршт мало познатих оперативних података који поткрепљују његов хипотетичко-дедуктивни оквир истраживања. Аутор запажа да тероризам није ништа друго до пуки плагијат терора, јер увек претендује да имитира терор као страховладу и да му конкурише што се најбоље види на плану употребе страха. Његов нови филозофски начин сагледавања тих проблема допринео је томе да циљ тероризма није само изазивање страха, већ и радости (бар када се гледа очима терориста).

Оно што се запажа када се чита ова књига јесте померање граница на истраживачком путу. То се најбоље запажа при утврђивању личности која је прва употребила реч тероризам. Иако је устаљена тврдња у колоквијалној и стручној употреби да је Едмунд Берк први употребио реч тероризам, Симеуновић долази до нових сазнања означавајући Бабефа као прву личност која је употребила тај израз у свом часопису *La tribune du peuple*. Следећи Симеуновићев научни допринос јесте у лоцирању тзв. „првих терориста“, односно аутор аргументовано приступа разоткривању заблуде о томе да су први терористи зилоти, таги и асасини. Према Симеуновићу, тероризам је заправо рођен као дете екстремне левице, јер се везује за лево крило Француске револуције, а прва права терористичка организација јесте „Народна воља“ која је настала у 20. веку у Русији и преузела одговорност за убиство Александра II Николајевича Романова. Да модни трендови постоје и у политици види се у погледу еволуције тероризма, који се зачео као имитација диктатуре за време Француске револуције, да би се касније „преобукао“ у рухо анархизма. После Другог светског рата ослободилачка борба народа Трећег света, од стране неких држава, увелико је проглашавана за терори-

зам – која је помало то и била. Крај двадесетог века доноси тероризму једну нову димензију која кореспондира са глобализацијом, а то је ескалација исламистичког тероризма за који аутор користи једну нову парадигму – „џихадизам као клерикални фашизам“.

Други део књиге је посвећен савременом тероризму и обилује како научним тако и оперативним подацима што доприноси целовитости његове научне мисли. Овај сегмент имплицира класификације тероризма на три велике групе: идеолошки мотивисан тероризам, етносепаратистички тероризам и верски фундиран тероризам. Свака од ових група је даље класификована на већи број подгрупа, тако да је идеолошки тероризам подељен на левичарски (леви, анархоидни, црвени) и десничарски (десни, фашистоидни, црни). Посебно је значајан ауторов допринос у вези са експликацијом десничарског тероризма (кроз дескрипцију неких група – „ушаше“, „сиви вукови“, „асали“, „ордине нуово“ и тако даље), који је иначе мало заступљен у међународној и у домаћој литератури из државно-политичких разлога. Десни екстремизам је расадник десничарског тероризма. На основу те тезе аутор приступа подробнијем разматрању политичког екстремизма што је резултирало стварањем још једне нове, комплексне и студиозне дефиниције у пољу политичке теорије.

Наредна група тероризма у постојећој класификацији јесте етносепаратистички тероризам који кореспондира са незадовољством великих етничких група које су створене у оквиру мултинационалних држава и које нису више задовољне поседовањем изономичних национално-статусних права. Да би своје тврдње поткрепио релевантним аргументима, аутор даје неколико студија случаја у вези са том врстом тероризма (на пример, Северна Ирска, Баскија, Корзика, Косово, Црна Гора, Шри Ланка и тако даље).

Трећа група тероризма којој се посвећује посебна пажња јесте верски фундиран тероризам са посебним освртом на савремени исламистички тероризам и тероризам верских секти. У вези с тим, обрађује се настанак исламистичких терористичких организација на Блиском Истоку, наводе се најзначајнији спонзори исламистичког тероризма – на пример Ирана, али се експлицитно тероризам не приписује исламу као религији, већ његовим интерпретацијама. У складу са дешавањима од 11. септембра 2001, одређује се алкаидизам као „екстремни џихадизам“. Верски фундиран тероризам на тлу бивше СФРЈ обрађен је интересантно без уопштавања или симплификације и са научном уздржанашћу.

На крају се анализира тероризам верских секти у савременом добу на примеру убилачко-есхатолошке секте познате под називом

као Аум Шинрикјо (*Aum Shinrikyo*) која је конгломерат будизма, хиндуизма, Нострадамусових апокалиптичних пророчанстава и култа личности њеног оснивача и вође Шоко Асахаре.

Драган Симеуновић је своја знања, искуства и запажања о вечито актуелној теми – тероризму, преточио у изузетну научну монографију и тако их поделио са свима нама. У овој књизи налазе се одговори на многа деликатна питања у вези са тероризмом, важна појашњења различитих феномена и нови, објективни и критички начини његовог сагледавања обојени суптилним и лако читљивим стилем.